

ROWNIA (65) *sb f*

-ó- (18), -o- (2); -ó- : -o- *Mącz* (1:2); a *pochylone*.

sg N równiã (8). ◊ *G* równi (2) *KwiatKsiąż*, *GórnTroas*, równi(e)j (1) *FalZioł*. ◊ *D* równi (1). ◊ *A* równią (8). ◊ *I* równią (6). ◊ *L* równi (20), równiej (12); -i *FalZioł*, *MiechGlab*, *GliczKsiąż* (2), *Leop*, *SienLek*, *BielSat*, *BielSpr* (5), *BudBib*, *BielSjem*; -ej *Mącz*; -i : -ej *BielKron* (3:1), *GrzepGeom* (3:10); ~ -ej (10), -(e)j (2). ◊ *V* równiã (1). ◊ *pl D* równiãm (1). ◊ *A* równi(e) (2). ◊ *L* równiach (3); -ach (2), -ãch (1); -ach *BibRadz*; -ach : -ãch *Leop* (1:1).

Sł stp, *Cn* *notuje*, *Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. *Powierzchnia płaska lub stosunkowo płaska; planities Mymer*¹, *BartBydg*, *Leop*, *PolAnt*, *Calag*, *Cn*; *planum BartBydg*, *Leop*, *Cn*; *campus Calag*, *Cn*; *aequor*, *planitia Cn* (49) : *Planicies*. *Ebenlandt*. *Rownia*. *Mymer*¹ 6v; *BartBydg* 117 [2 r.]; *Eben feld*. *Rownia/ et Płonia*. *Planicies*, *campus*. *Calag* 138b; [Planum. la Pianura. Równia. Die gleiche. *Dict 1566 H4v*].

a. *Pewien obszar o powierzchni równej, gładkiej, bez wzniesień i dolów; o trasie do przebycia: bez wybojów* (35) : *W* pośrodku tej góry było równo trochę/ ná they równiey była głęboka iáskinia álbo przepaść *BielKron* 274, 309, 314v; *Item Actus*, *Rownia/ to yeft/ Mieyfce* takowe po którym wozem y koniem może fnádnie yecháć. *Mącz* 2d; gdy thedy ná rowni/ wolno chodzić pocznie [koń] iedźże ná nim przez zagony áby téz nierównym drogám przywykał *SienLek* 191; *Iesliby* ná równiey przez którą *Linea b.c.* idzie/ álbo *Rzéká/* álbo błoto/ álbo téz co inśzego takowego zãwãdzało/ [...] tedy iã [dalekość] według náuki téy to zmiérz *GrzepGeom* Ov, O2, Pv, P3; Stãd sie znãczy/ iż lud piefzy iesth potrzebnieyfy zbroiny s ftrelbã ku wálney bitwie niż iezdni/ zwãlãczã gdzie nie w rowni *BielSpr* 10v, 10, 68; [ã ná wierzchu góry iest rowniã sferoka iãko stãian dwãdziefcia y troie. *FlawHist* 55].

[*W* połączniu szeregowym: Gdzie doł/ rowniã/ kedy gorã/ Y w chroście przykra págorã. To obãcz sam *BielawMyśl* A3v.]

[*Wyrażenie*: »rowniã polnã«: (..) in solitudine campestri. narównyach polnych *TomZbrudzBrul Deut* 1/1.]

Szereg: »rowniã i nierowniã« (1): *Idã* tedy niefzçefni Węgrowie przez równiã y nierowniã *BielKron* 308.

a. *Jako element topografii: większa, mniej więçej płaska przestrzeń dajãca się wyodrębnić od otoczenia: równina, téz dolina; campestria Vulg; locus campester PolAnt* (22) : *Rvlfywfly* sie y ciãgnãwfly stãd fynowie *Ifrãelscy/* położyli sie ná polach *Moábfcich* wrowni *Leop Num* 22/1; Będã sie pásc po drogach/ á po wflech rowniach páftwiãká ich. *Leop Is* 49/9, *Ios* 18/18; Y obrał sobie *Lot* wfzytkę onę równiã nád *Iordanem* *BibRadz Gen* 13/11; *I Wfzythká* ziemiã obroci fię w równiã iãko polã od *Gábãã* *BibRadz Zach* 14/10, *Gen* 11/2, 28, 19/25, 29; *GDzie* miafto leży w rowni/ nád iãkim potokiem/ Niżey zãftãwić potok *BielSat* M4v [*idem* *BielSjem*]; *BielSpr* 7; *BielSjem* 35; *Ku* téy poľzi mogile/ gdzie *Achilles* leży/ Nád morzem/ zkãd zãs równiã ku págorku bieży/ *A* págorek mogilę/ y równiã otoczył *GórnTroas* 72.

W połączniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej (1): *Dobył* thedy *Iozue* wflyftkiewy ziemię ná gorách y ku południu [...] y częsc góry kthora idzie ku *Seir* aż do *Báãlgãd/* po rowniach *Libããfcich* pod gorã *Hermon* *Leop Ios* 11/17.

W połączeniu szeregowym (1): Rownia pełna wdzięczności/ Pągorki/ gor wzniesienie/ Polá/ y láfy chwałę Pánu daycie *GrabowSet X*.

W przeciwstawieniu: »gory ... rownia« (3): Albanus Cefárki hetman połał też do Lántgráfá mówiąc/ cze^{mv} ty gory oliadałz/ czemu niefiędzielz ná rownią poigramy zlobą *BielKron 227v*; Hetman drugi Turecki [...] niechciał w gory wniść ále w rowni czekał. *BielKron 252, 430v*.

Szeregi: »równia albo doł« (1): Ieſli też rzeká idzie pod miáľtho álbo pod zamek [...] / á k temu miáľto w rowni álbo w dole fiedzi/ po niżej miáľtá wfypią [Rzymianie] groblą/ záľtawią wodę/ wytopi miáľto álbo zamek. *BielSpr 62v*.

»równia i pole« (1): miáľto niektore ieľt zbudowane wrowni y wpolu [*in loco campestri*] *BudBib 4.Esdr 7/6*. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Wyrażenie przyimkowe: »w rowni« = równinny (1): Ieľth ta ziemia [*alańska*] w rowni, niemaiąc w łobie zadne^{go} pogorza ani padoła *MiechGlab 41*.

b. geom. Płaszczyzna (10) : *Superficies* równa ieľt/ która od Liniéy proſtéy od którój fye poczyna/ idzie wźędzie iednáko á proſto/ do Liniéy proſtéy w którą fye kónczy. Tá może być názwaná iednym łłowem/ Równia. *GrzepGeom C2*; *Angulus planus*, kąth co ná równiéy/ ieľt kiedy dwie *Lineae* ná równiéy będąc/ iedná do drugiéy nie ná proſć/ ále że [.] łtrony przytyka. *GrzepGeom C2v*; *Fi*gur tych co ná równi bywáią/ ieľt początkiem tá co ieľt o trzech łtronách *GrzepGeom D, D3, E, Fv, N3v, O2, O2v*.

2. Stały łąd, być może kontynent (1) : *Continens* item substantivum, Ziemiá/ kráýiná która nie wyłpą yeľt/ ále czifłá równią w polách. *Mqcz 447a*.

3. Równy, jednakowy poziom (w ujęciu liniowym) (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »w rowniej« (1): *Molorthus*, Latine *perpendicularum*, dictio Graeca qua significatur *rectum plumbum*, Cieſielska wáźká/ którą mierzą yeľli w rowniej bywa budowanie kładziono. *Mqcz 230a*.

4. Równa, jednakowa ilość, liczba (w ujęciu ilościowym) (5) :

Wyrażenia przyimkowe: »pod równią« = w tej samej liczbie, tyle samo (4): Złóżył im [król Ferdynand doktorom Pisma Św.] inſzy dzień w Rátyzbonie ná dzień 20. Páździerniká mieſiácá/ áby tám przyiecháli pod równią ludzie vczeni [z obu spornych stron] *BielKron 218v, 217*.

~ pod równią kogo (2): Wtora Cohors, miewála pieľzych połowicę tego/ tho ieľt 555. Iezdnych zbroynych 66. także y trzecia y czwarta y piątá pod równią tych drugich [tj. drugich kohort]. *BielSpr 12*; Ieľli obaczyłz iż nieprzyaciel łlábo w łwey łprawie łtoi/ ieľli s łobą trwożą/ ktemu pod równią woýłká/ może łie potykáć ruľzywłzy s przodku w łwoich mężow nalepłzych *BielSpr 15v*. ~

»w rowni« = w tej samej ilości, tyle samo (1): Wezmi Tiniami/ Apoponacum/ Galbanum, łiarki żywey/ włzytkiego w rowni *FalZioł V 33*.

5. Równość (o ludziach), równy stan, znaczenie; zgoda, zgodność (2) :

W przeciwstawieniu: »równia ... nierownia« (1): Abowyemci nic nyemáľz lepłłego yedno kyedy dwoye yednákich á łobyte rownych/ gdy w rowni włfythko dobre przebywa/ á w nyerowni nyezgodá. *GliczKsiąź Q2*.

Szereg: »rownia i jedność« (1): nyeprzyiyacyel dułny [...] ná then čás narychley poczyna/ gdy obaczy że ktory małżonek vchodzi á z rowni y yedności wykracza. *GliczKsiąż* P6.

6. Wzór, sposób (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »pod rownią takową« = *tak licząc, tak mierząc, w taki sposób (1)*: Wiele też ná tym zależy/ gdy ty mieycá/ ná których lud łthoi w łprawie piełzy/ máią łwoię miarę pod rownią tákową gdzie tyłiac krokow będziie [!] mieycá w polu ná dłuł [...] ná tym mieycu łthanie ludu piełzego w iednym rzędzie 1666. *BielSpr* 17.

7. Wierzch, powierzchnia; przen (1) :

Fraza: »[czyja] akcja jest na rowni« = *któs wygrywa, cóś jest po jego myłłi (1)*: Więc áby yedno yego [tego, kto się prawuje] Akcia byłá ná rowni álbo ná wirzchu/ wybyera łoby rzeczniki á Prokuratoro *GliczKsiąż* N3v.

Szereg: »rownia albo wirzch« (1): *GliczKsiąż* N3v cf *Fraza*.

8. Ten, kto a. to, co dorównuje komuś a. czemuś pod względem zalet, pozycji społecznej itp. (5) :

rownia czyja [sw(oj)a] (3): bo wielkiey pániey á co by po tym było/ okázowác miłóść nie łwoiey rowni/ kiedyby go z dułze miłowác niemiálá? *GórnDworz* Cc2; obawia łie káždy wolnie mowíc/ á karác ták s przełtepkow páná/ iákoby łwoię rownią karał *GórnDworz* Ee4. Cf *Fraza*.

Fraza: »rownia [czemu] nie była; rowni swej nie widziéc; rowniej (a. [rowni]) nie ma« = *być najlepszym, najwyłszym, jedynym [szyk zmienny] (1;1;1)*: Teł małć comitılłe: krzyże pomaży dwa razy/ niepodobnie łtanowi, tak iż rowniey nie ma. *FalZioł* V 87; On zamek/ co równi łwéy ná łwiecie nie wiedział/ Mocą/ łławą łłáđádóm kołcią w gárle łiedział *GórnTroas* 36; Spráwá łwięta/ rádołci włzytkim przymnożyłá/ Iákiey rownia po džił džiéń w tych páńłtwách nie byłá. *SapEpit* A3v; [[*Bóg*] Król nad królmi, Pan nad pany; Końca nie ma ni teł równi *WierzNauka* 206].

Synonimy: 2. brzeg, grunt, łąd, ziemia.

Cf **NIEROWNIA, 1. ROWNIE, ROWNINA, ROWNOŚĆ**